

Izbija vsek dan razen nedelj in
prijateljev.
Issued daily except Sundays and
Holidays.

PROSVETA

Uredništvo in upravljalni prostori:
2657 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4394

LETO—YEAR XXIV.

Črna lista
in 26.50

Returned as second-class matter January 26, 1913, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Chicago, Ill., torek, 3. februarja (February 3), 1931.

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 28

Gandi kliče Indijce na novo civilno vstajo

Upanje na mir izginja, ko se vo-
ditelji nacionalistov izrekajo za
nadaljevanje kampanje civil-
ne nepokorščine

Allahabad, Indija, 2. febr. —
Pričakovanje indijske vlade, da
pride do premirja, ko bo mahat-
ma Gandhi s svojimi tovariši vred
zpuščen iz zapor, je večeraj
plaval po vodi. Gandhi in ostali
člani odbora vseindijskega na-
cionalnega kongresa so večeraj
borovali v Allahabadu in sogla-
sno zaključili, da se kampanja
pasivne revolte nadaljuje. Od-
por je brezpogojno zavrgel po-
dobno angleške vlade glede po-
pojne dominijanske forme za
Indijo; zavrgel je tudi pogajanja
z delegati londonske konfe-
rence.

S temi zaključki so vo-
ditelji zastavili nevarnost nove areta-
cije in vrnitve v ječo.
Rezolucija odbora, ki razgla-
ša nadaljevanje pasivnega od-
pora, se v ostalem glasi, da mo-
rajo biti izpuščeni vsi politični
jetniki v Indiji preden se kon-
gres spusti v razgovore z vlado.
Rezolucija poziva indijske na-
rode, naj nadaljujejo boj kot tu-
jepla platna — ne samo angleške-
ga, temveč tudi ameriškega. In
vseh drugih dežel — naj nade-
je piketirajo prodajalnice alko-
holnih pijač, naj nepostavno iz-
delujejo sol toliko časa, da ljud-
stvo dobi pravico do svoje soli
in da vlada odpravi vse represiv-
ne ukrepe.

S temi zaključki so vo-
ditelji nacionalističnega kongresa ja-
no povedali, da ne bodo imeli
nobenih opravkov z drugo kon-
ferenco pri okrogli mizi, ki se
bri v Indiji in da bodo forsirali
svoje zahteve s civilno vojno.

Edini žarek upanja, ki se ota-
je, je nameravana konferenca
vojiteljev kongresa in zastopni-
kov federacije indijskih trgo-
vskih zbornic, ki se vrši ta teden
v Bombaju. Gandhi se je odzval
vabilu na to konferenco in vo-
ditelji trgovskih zbornic bodo
predlagali Gandiju, naj pristane
na premirje, dokler niso konča-
la vsa pogajanja pri okrogli mi-
li. Koliko uspeha bo imela ta
konferenca, se pokaže še ta te-
den.

Rekord tople zime

Na vsem zapadu je gorko in cve-
tje silni na dan, samo na vzhodu
je sneg

Chicago. — Letošnji januar
je bil najtoplejši v zgodovini čla-
nskega vremenskega biroja. Ta
rekord velja za ves srednji za-
pad in daljnji zapad. Lepo suho
in toplo vreme je povzročilo, da
se vračajo z juga taščice (ro-
bins), dreve in rože brstijo in
izkazuje cvetove v mnogih kra-
jih in farmariji se hvalijo, da
kokoši sede v gnezdih in neso
ajka kakor na spomlad. Vsi
imski sporti, za katere sta po-
rebnina sneg in led, počivajo.

V Minneapolisu je bilo zadnje
tedno 55 nad ničlo, česar ne
omnijo že 50 let; po vsej Min-
nesoti je bilo okrog 50. Iz Kali-
fornije poročajo o električnih
sevilih, toč in poplavalh.

Edino na vzhodu je še zima.
Tam je bil zadnje dni velik sne-
žni vihar, ki je pokril Novo An-
glo in New York z debelim
begom.

Lepo vreme je tudi krivo, da
se silno množe avtne nesreče. U-
čje so polne otrok in gneča vo-
zil na cestah je abnormno ve-
lika.

Imenovan, ker se je "upri" mili-
čniku.

Danville, Va. — Edward
Buttiff, tekstilni stavkar, je bil
imenuovan na \$25 globe in 30 dni
zapor, ker je argumentiral z
svojim miličnikom radi neke evi-
cije.

Policija preganja brezposelne

Kako justica deli pravico v Pitts-
burghu

Pittsburgh, Pa. — (FP) —
Brezposelni v Pittsburghu so
pričeli čutiti težko roko policije
v teh mrzlih zimskih dnevih.
Zgradili so si svojo kolonijo bli-
zu pristanišča in na to kolonijo
je navajala policija in aretirala
32 revežev. Potem so prišli ga-
silci, ki so jim zaigrali kolibe.
Brezposelni so obtoženi potepu-
štva in sodnik je obsodil vsakega
na en mesec dni v prisilno
delavnico.

Naslednji dan je policija spet
navajala na kolonijo brezposel-
nih v drugem delu mesta in jih
62 aretirala. Obtoženi so bili
pohajkovanja na tuji lastnini in
da so kurili ognje. Od teh jih
je bilo pozneje 45 oproščenih,
ker se je izkazalo, da so se par
dni prej registrirali za delo in
ker niso imeli svojega stanova-
nja, so se morali pač potikati
okrog. Ostali so bili obsojeni v
zapor.

Služaj, ki pridejo pred krimi-
nalo sodišče, nudijo dober
kontrast in prikazujejo, kako ju-
sticia v Pittsburghu deli pravi-
co. Neki raketir, ki je oslepa-
ril večje število ljudi in je bil že
prej trikrat obsojen radi raznih
zločinov, je bil obsojen na tem
sodišču na dva meseca zapor.
Otto Krieger iz McKeesporta,
mlad brezposelni delavec, pa je
ukradel nekaj svedrov za vrta-
nje skal in jih prodal, da nakupi
živila za svojo ženo, ki je v bla-
goslovljenem stanju, za svoje
otroke in pohabljenega brata, in
sodnik ga je obsodil na tri leta
zapor.

Kritiker je bil brez dela deset
mesecev in ni bil prej še nikdar
kaznovan.

Boj proti otroškemu delu

Soc. stranka poziva delavstvo ga
boj proti izkoriščanju otrok

Chicago. — (FP) — Ratifika-
cija zveznega amandmanta za
odpravo otroškega dela po drža-
vah je najnujnejša potreba,
predno zamore kongres storiti
nadaljne korake in sprejeti mi-
nimalno zvezno postavdo glede
tega vprašanja. Radi tega je
socialistična stranka podvzela
korake za demonstracije, ki naj
zainteresirajo delavstvo, da po-
stane glas protesta in zahteve
po ratifikaciji tako velik, da ga
bodo slišali v postavodajne
zbornice.

S tem v zvezi je zahteva
stranke: ratifikacija zveznega a-
mandmanta v državah, kjer še
ni bil odobren; minimalno plačo
za otroško delo; izboljšanje de-
lavskega postopka glede inspekcije;
zvišanje državne podpore mater-
nam-vdomam in končno skrb za
revne otroke potom šol, kjer naj
prejemajo hrano, obleko, proste
šolske knjige in prosto šolnino
v višjih šolah.

Ker je vprašanje otroškega
dela zvezano z vprašanjem po-
manjkanja, se bo kampanja s
strani soc. stranke vršila obse-
na za sprejetje brezposelnosti-
nega zavarovanja in za penzi-
oniranje starih delavcev.

Pobijanje brezposelnosti v Los Angelesu

Los Angeles, Cal. — Na žen-
ske klube v Los Angelesu, ki
imajo nad 30,000 članke, je bil
pred dvema tednoma poslan
apel, naj preskrbijo nekaj služb
za brezposelne ženske in moške,
ki se nahajajo v potrebi. Odziv
je bilo zelo slab, kar je razvidno
iz izjave načelnika mestnega ko-
mitetja za pobijanje brezposel-
nosti P. Visela, v kateri pravi,
da so v dveh tednih samo dve
ženski dobili delo.

Visel si je privoščil te dame
in jih neusmiljeno kritiziral, ker
so pokazale tako malo volje, ko-
operacije in sočutja do brezpo-
selnih.

ZA SOCIALNO KONTROLO INDUSTRIJ

"Biblijo v roke, na kolena in mo-
lite", urgira predstavnik vele-
biznisa kot izhod iz sedanje
krize

Washington, D. C. — (FP) —
Ako se kapitalizem v kratkem
času ne prilagodi novim potre-
bam tako, da bodo delavci imeli
garancijo pred misirjo in brez-
poselnostjo, potem se mora u-
makniti boljše družabnemu
sistemu, in to čimprej tem boljše
za človeštvo.

Tak sentiment je prevladoval
na zadnji seji dvadvevnega zbor-
ovanja Konferenca za odpravo
brezposelnosti, katero tvorijo
razne verske organizacije. Dr.
Harry F. Ward, načelnik Union
Theological Seminary, rev. John
A. Ryan, predstavnik National
Catholic Welfare konference in
rabin Edward L. Israel iz Bal-
timorja so bili glavni govorniki
na tej seji, na kateri je bilo na-
vzočih več sto zastopnikov raz-
nih cerkvenih in drugih organi-
zacij.

V obsojanju današnjih raz-
mer in kapitalizma je bil najbolj
goreč dr. Ward, ki je odgovar-
jal James E. Edgertonu, pred-
sedniku National Ass'n. of Ma-
nufacturers, kateri je bil na po-
poldanski seji avtoritativni Ameri-
kancem, "naj se spravijo na ko-
lena, upro oči v nebo in s pov-
dignjenimi rokami držijo v eni
roki biblijo, v drugi pa ustavo
Združenih držav" kot zdravilo
zoper krizo, brezposelnost in
misirjo.

Dr. Ward je rekel, da se je
treba takih svetovalcev kot je
Edgerton še posebno varovati,
oziroma biti na nje pozoren, ker
imajo obli vedno uprte na kolek-
to (profit). Največji problem je
ne samo, kako dvigniti življen-
ski standard najnižjih slojev,
ampak tudi znižanje visokih do-
hodkov na vrhu družabne lestve.
Dokler se radikalno ne znižajo
profiti ameriških bogatašev, to-
liko časa je nemogoče pričako-
vati večjega blagostanja med
revnejšimi sloji, je izjavil dr.
Ward.

Največja naloga cerkvenih
funkcionarjev, po njegovi m-
nenju, je pa porušenje "boga
mašine, ki je izmed vseh laži-bo-
gov, ki so bili forsirani ljudstvu,
najbolj krivljen in tiranski."

Rev. Ryan je pa obsodil "plit-
ke teorije o svetosti prostovolj-
ne pomoči" in rekel, da so vo-
ditelji ameriškega velebiznisa in-
telektualno in moralno bankro-
tirani. Izjavil je tudi, da bi se
lahko takoj uposlilo pol milijona
brezposelnih, ako bi se vlada za-
vzela za javna dela. Zahteval je
izredno zasedanje kongresa in
pozival Hooverjevo administracijo,
da je že skrajni čas, da prevzame
odgovornost za od-
pravo krize in olajšanje velikega
trpljenja in misirje, v kateri
se nahajajo brezposelni in drugi
sloji.

Rabinec Israel pa je zahteval
življenjsko plačo, garancijo dela
vsem delavcem, izenačenje bo-
gastva potom visokih davkov na
bogatin in socialno kontrolo in-
dustrije.

Ženske v ruskih sovjetih se množe

Moskva, 2. febr. — Rezultat
pravkar končanih sovjetskih vo-
litiv v Leningradu kaže, da so
si ženske priborile 21 odstot-
kov mandatov v omenjenem me-
stu; 62 odstotkov zastopnikov
pripada komunistični stranki in
osem odstotkov je komosolcev
(članov komunistične mladinske
organizacije). V sosednjih so-
vjeth na ruskem severu je bi-
lo izvoljenih 46 odstotkov ko-
munistov in 11 odstotkov kom-
sosolcev. V Moskvi je 73 odst-
otkov komunistov, 19 odstot-
kov žensk in tri odstotke kom-
sosolcev izvoljenih.

Delavski voditelji in Mooney

Senzacionalne obdolžitve neka-
terih unijskih voditeljev, ki
so pomagali pri omreženju
Mooneyja in so soodgovorni,
da je še v zaporu

San Francisco, Cal. — (FP)
"Labor Leaders Betray Tom
Mooney", petdeset strani ve-
lik pamflet, ki ga je izdal Tom
Mooney Moulders Defense Com-
mittee, je najnovejša senzacija
v dolgem boju za osvoboditev
Mooneyja in Billingsa. Spisal
ga je Mooney sam in v njem
dolži, da so se nekateri unijski
voditelji, katere imenuje s imeni,
zarotili proti njemu in so v
veliki meri oodgovorni, da se na-
haja še v zaporu.

Mooney pravi v pamfletu, da
so nekateri unijski voditelji v
California, predvsem pa prejšnji
car gradbenih delavcev P. H.
McCarthy iz San Franciscu, de-
lali roko v roki s javnonaprav-
nimi korporacijami, da so ga
omrežili, poslali vsapor in na-
sprovali njegovi osvoboditvi.
Namen tega je bil, da so se ra-
di svojega raketstva in nele-
galnih činov v zvezi s destruk-
cijsko vojno, ki se je v pred-
sednjem desetletju vršila med tam-
kajšnjimi podjetniki in unijsmi,
rešili zopora. Ker so pa potre-
bovali nekoga, na katerega ra-
me bi odložili vse odgovornosti
za nepostavne čine in na ta na-
čin odvrgli pozornost od sebe,
so si izbrali za števila Mooneyja.

Nadaljni voditelji, katere
Mooney obtožuje ssozarte in
izdajstva, so: John O'Connell,
tajnik Delavskega sveta v San
Franciscu in A. W. Brouillet, ki
je bil predsednik te organizacije
v dobi omreženja; nadalje Mi-
chael Casey, podpredsednik u-
nijske voznikov; James W. Wul-
len, urednik "Labor Clarions" v
San Franciscu, ki je bil po se-
danjem guvernerju Rolphu i-
menovan državnim delavskim
komisarjem in končno Paul
Scharrenberg, tajnik državne
delavske federacije.

Mooney je posegel v 20-letno
zgodovino odnosa med temi
voditelji in javnonapravnimi
korporacijami. Obdolžil je tu-
di William Greena in Matthew
Wolla od Ameriške delavske fe-
deracije. Pravi, da sta porinila
na stran vse zahteve konvencij
federacije za njegovo oprostitve.

Nasproti vsem tem voditeljem
pa prikazuje Ed. Noelsa od
Čikaške delavske federacije in
druge delavske voditelje, ki se
borijo za njegovo osvoboditev.
Hvali tudi rusko delavstvo, ki je
s svojimi demonstracijami leta
1917 pripomoglo, da je bil pome-
ložen v dosmrtno ječo in ne o-
bešen, kot se je glasila sodni-
ska razsodba. Delavstvo pa
poziva, naj se iznebi korumpira-
nih delavskih voditeljev in kon-
čno urgira boj kot kalifornijskih
produktov.

Cerkveni odbor priznal pone- verbo

New York. — Alfonz Eber-
ling, direktor pasijonske igre,
ki jo uprizarja katoliški cerkev
sv. Družine v Union Cityju, N.
J., in urednik Central Hanover
Bank & Trust Co., je priznal na
polklici, da je poneveril \$81,000
bančnega denarja. Eberling je
špekuliral na borzi in izgubil ves
svoj denar.

Osem ubitih pri volitvah v Ko- lombijo

Bogota, Kolumbija, 2. febr. —
Večraj so bile volitve poslancev
za kolombijsko zbornico in na
temelju uradnega poročila je bi-
lo osem oseb ubitih in 14 ranje-
nih v breni volilni kampanji.
Neuradno pa poročajo, da je bilo
ubitih 14 oseb.

Deset mrtvih valed zastruplje- nja

Grafton, N. D. — Deset oseb
je umrlo za zastrupljenjem, ko
so pred nekaj dnevi jedli doma
preserviran fišol pri farmarju
Edwardu Heinu, ki je pridelil
partijo. Dve družini sta uničeni.

General Butler zahteva javno obravnavo

Brezposelnost je naras-
la v januarju

Green estimira, da je v Ameriki
5,700,000 delavcev brezposel-
nih. To število ne vključuje
poljedelških in pisarniških de-
lavcev

Washington, D. C. — (FP)
"Brezposelnost se je povečala od
meseca decembra in po poročil-
ih, ki so dospela v urad Ameri-
ške delavske federacije, je sodi-
ti, da je število brezposelnih na-
raslo na 5,700,000, kar je 200-
000 več kot v prejšnjem mese-
cu. To število pa ne vključuje
farmarskih delavcev in pisarni-
ških uslužbencev." To izjavo je
podal William Green, predse-
dnik Ameriške delavske federa-
cije.

Ta nevesela vest je bila ob-
javljena par dni potem, ko je
Hooverjeva administracija iz-
javila, da število brezposelnih
ne presega štiri milijone in po-
bija zagotovitve republikanskih
voditeljev glede poživljenja in-
dustrijskih aktivnosti.

"Narast števila brezposelnih,"
pravi Green, "se lahko tolmači
z dejstvom, da so mnoge firme,
ki so zaposlile večje število de-
lavcev v praznikih, jih sedaj
pričujele odslavljevati. Veliko ste-
vilo unijs je poslalo taka poročila;
večje odslavitve zasnamuje-
jo oblačnine, kovinske in stavbi-
nske industrije. Več kot 20%
uposlenih unijskih delavcev dela
le dva ali tri dni v tednu.

"To večanje brezposelnosti je
svarilo ameriškega biznisa in
bilo bi dobro, če bi o tem raz-
pravljali in iskali solucijo tega
problema. Število brezposelnih
je za 2,300,000 višje v primeri
s istim časom prejšnjega leta.

"Sicer slišimo napovedi o po-
življanju industrije, ki pa se
nedejo uresničiti. Potrebna je
odpomočna akcija, ker ni upa-
nja, da se položaj izboljša pred
spomladjo.

"Ako se ozremo za štiri leta
nazaj in proučujemo številke,
bomo našli, da je narastek brez-
poselnosti od decembra do srede
januarja letos bil večji v prime-
ri s drugimi leti.

"Odpomočne akcije, ki jih vo-
dijo mestne in državne vlade, so
nedvomno olajšale mnogo gorja
med brezposelnimi, toda nadalj-
na pomoč je sedaj bolj potrebna
kot kdaj prej. V vseh velikih in-
dustrijskih mestih slišimo in ču-
tamo o evikcijah delavskih dru-
žin, ki ne morejo plačati stana-
rine, o podhranjenju in str-
danju. Ta kriza je direkten po-
ziv vsakemu državljanju, da sto-
ri svoj del, da se zmanjša trplje-
nje brezposelnih, ki so zabredli
v delo radi industrijske depre-
sije."

Eksplozija uničila oljne tanke

Chicago. — Silna razsredba v
rafineriji Sinclair Oil kompani-
je v East Chicagu, Ind., je zad-
njo soboto uničila tri oljne tan-
ke, ki so držali po 100,000 galon.
Škoda je ogromna. Eksplozija
je zazbala vso okolico, kakor da
je bil potres. Sprva so poročali,
da so trije delavci izgubili živ-
ljenje, toda kasneje se je vest
izkazala za neosnovano.

Einstein odpušča prihodnji me- sac

Pasadena, Cal. — Nemški u-
čenjak Albert Einstein odpu-
je proti New Yorku 28. febru-
arja in 5. marca se ukrcu na
parnik, ki ga povede nazaj v
Nemčijo.

Krvavi spopadi v Nemčiji

Berlin, 2. febr. — Pri nadalj-
njih spopadih med fašisti in ko-
munisti je bila večeraj ena oseba
ubita in štiri ranjene.

Vlada bo mogoče hotela imeti
tajno razpravo pred vojnim
sodiščem. Obtožnica še ni so-
stavljena. Mussolini priznava,
da je bil Vanderbilt njegov
gost

Washington, D. C. — Obrav-
nava proti generalu Smedleyu D.
Butlerju, ki se vrli ta mesec
pred vojnim sodiščem v Philadel-
phiji, bo mogoče tajna. Vaj tako
namerava mornarični depart-
ment. Obtožnica proti bojevit-
mu generalu, ki je storil "zločin"
s tem, da je obdolžil diktatorja
Mussolinija, da je povabil do
smrti otroka in ga pustil na ce-
sti, še ni sestavljena. Prava-
prav še ne vodo, česa bi ga ob-
tožili, vendar pa nameravajo ba-
zirati obtožbo na pravilu, da je
Butler kršil red in disciplino v
mornarici. Vprašanje pri raz-
pravi pred sedmimi generali ne
bo, da li je Butlerjeva imoved o
Mussoliniju resnena ali ne,
temveč, da li sme častnik v ar-
madi ali mornarici javno govo-
riti o zunanjih zadevah in kri-
tizirati tuje oficijne osebe.

Gen. Butler amatra, da ima
vsek ameriški uradnik, vojaški
ali civilni, pravico kritizirati ko-
gar hoče. S tega stališča ga bo
tudi zagovarjal njegov glavni
zagovornik major-general Henry
Leonard. Gen. Butler bo tudi za-
leonal javno obravnavo, pri ka-
terih bodo navzoči častnikarski
poročevalci.

Kolikor se je izvedelo, bo Cor-
nellius Vanderbilt glavna priča v
prid obtožbeni. Vanderbilt je
Butlerju saupal incident o Mus-
solinijevi avni vožnji. Bil je v
Italiji kot poročevalec in je tudi
poročal v ameriških listih, da je
bil Mussolinijem gost. Dasi adaj
močel o stvari, namreč o vožnji
za Mussolinijem in incidentu na
cesti, je upati, da bo povedal
vse, kako je bilo, pri obravnavi.
Ko je prišla zadnje dni vest iz
Rima, da je Mussolini izjavil, da
Vanderbilt ni bil nikoli pri njem
in da ga on sploh ne pozna, se
je Vanderbilt takoj oglašil v A-
rizoni, kjer se adaj nahaja, da se
Mussolini laže.

Rim, 2. febr. — Italijanski su-
nanji urad je večeraj popravil
svoje prejšnje poročilo, ki se je
glasilo, da premijer Mussolini ni
nikdar videl Vanderbilta in da
ga sploh ne pozna. Popravljen
poročilo se glasi, da Mussolini ni
rekel, da se ni nikdar sestel s
Vanderbiltom, pač pa da se ni
nikdar vozil z njim v avtu; Mus-
solini je govoril s Vanderbiltom.

Phoenix, Ariz. — Cornellus Vanderbilt je s velikim veseljem vzel na znanje novo vest iz Ri- ma, ki se glasi, da Mussolini priznava, da ga je sprejel v svoji palaci in govoril s njim. Rekel je, da to pokaže, da se duce počas umike in "morda bo še kaj priznal."

Vzroki bančnega kraha

New York. — Preiskava o
vzrokih skrahiranja Bank of
United States, ki je bila ena
največjih bank v Ameriki, je do-
gnala, da so njeni uradniki tako
hitro ustanovljali podružnice,
katerih je bilo 60, da niti bančni
direktorji niso znali za vse. Na
primer o eni podružnici so di-
rektorji prvi zvedeli, ko je dol-
govala že \$12,000,000 banki. Za
krah je odgovorno dionglira-
nje z bančnim premoženjem, ki
nima para v bančni zgodovini
dežele. Vlagatelji so izgubili
okrog \$250,000,000.

Skrahiranje ameriškega "dole"

New York. — Radi skrahira-
nja privatne miloščine v sedanji
krizi v tem mestu, je bila pre-
ložena mestnem budžetnem sve-
tu resolucija za apropriacijo de-
set milijonov dolarjev, katerega
vsota bi se rabila za odpomoč
800,000 brezposelnim delavcem
v New Yorku.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Manuscript: na Slovensko dršavo (taven Chicago) in Kanada \$0.50 na leto, \$0.50 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Cloro \$1.50 na leto, \$0.75 na pol leta; na in-ternativno \$0.50.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$0.50 per year, Chicago and Cloro \$1.50 per year, foreign countries \$0.50 per year.

Cena glasila po doprniku: Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Nahar na vas, kar ima stik s Hovos

PROSVETA

3007-25 South Laramie Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Datum v objavi: na primer (Jan. 31, 1931), poleg vsakega člana se nalaga pomeni, da vam je s tem davkom potekla na-rodna. Posredite jo praviloma, da se vam lot ne uveljavi.

Prohibicija tega in onega

Mi smo navajeni, da s prohibicijo mislimo le prepoved opojnih pijač. V mejah ameriških razmer je to razumljivo. Prohibicija je po svojem latinskem izvoru beseda prepoved, ki lahko pomeni prepoved vsega. Beseda in po-nemata sta že stara; tudi praksa raznih prohibi-cij je že stara.

Navadno je vsaka prohibicija verskega značaja. Mohamed je prepovedal svojim vernikom piti vino. Judje ne smejo uživati mesa mnogih živali, Hindu ne sme ubiti nobene ži-vali, katolčan ne sme jesti maščinskih jedi ob go-tovih dnevih — sploh je pri vsakem narodu in vsaki verski družbi kar mrgolelo in še danes mrgoli raznih prohibicij, ki se naslanjajo na ukoreninjenost praznovanje. Katoliška cerkev je imela in še ima celo vrsto prohibicij. Na primer "index librorum prohibitorum" ali seznam prepovedanih knjig, ki je prohibicija cerkvi ne-ljubega čtiva.

Brez malega v vseh slučajih so bile prepo-vedane razne osebne navade, ki so malokdaj škodljive, če so zmerne, druge pa sploh ne mo-rejo škoditi. Razumen človek mora vedeti, da prepoved še ne spremeni človeka, ki je navajen tega ali onega in da regulacija osebnih navad se ni še nikdar obnesla, vendar pa prohibicije bazirajo na naduti misli, da bodo spremenile ali "poboljšale" ljudi in preprečile neko zlo. Prohibicije so delo fanatikov, ki si ne dajo nič dopovedati in hočejo nabiti ves svet na svoje kopito. Fanatiki si domišljajo, da so oni ab-solutno v pravem in da so oni najboljši ljudje pod soncem, zato se mora vse svet ravnati po njih in sprejeti njihove navade in nazore. Prohibicionisti vsake vrste nastopajo proti ostalim ljudem kakor napram otrokom, katere je treba hraniti s šlico njihovega odmerka in jih prisili-ti s šibo, če se nečje pokoriti zlepa.

Ako je še kaj osebne svobode v Ameriki, tikačje so osebni navad in potreb, bi morala biti vsaj ta, da človek svobodno je in pije kar hoče in svobodno miali kar hoče. Srednjeveški nazor, da je ljudstvo čreda, ki potrebuje pa-stirja, da jo pase in miali namesto nje, spada na smetiše.

Voditelj katoliške cerkve v Ameriki so proti prohibiciji alkoholnih pijač; v tem so libe-ralni. Na drugi strani pa bi radi usilili ljud-stvu najogabnejšo prohibicijo svobodnega ti-saka in govora. Na primer Francis X. Talbot, jezuit in eden od urednikov katoliškega pro-pagandističnega tednika "America", piše, da bi on zatri vse ameriške zakone, ki "ignorirajo Krista", in bi zatri vse knjige in časopise, ki "taje eksistenco Boga". Ta fanatični jezuit pravi, da je ameriška svoboda tiska "hudčeva svoboda" in poziva ameriške katoličane, naj vstanejo in uvedejo "katoliško kulturo". Kaj ta "kultura" pomeni, vidimo danes v Italiji, Španiji in nekaterih deželah Srednje in Južne Amerike.

Kaj je razlike med prohibicijo alkohola, ki so jo usilili protestantski fanatiki in med prohibicijo, ki bi jo radi usilili katoliški fana-tiki? Drugi kot prvi bi radi usilili ljudem svo-je nadute nazore z nasiljem.

Prava demokracija je proti vsaki prohibi-ciji osebnih navad in svobode izražanja mi-sli. Nezmerne so lahko škodljive in vsakem oziru posameznikom in družbi, toda načelo de-mokracije je, da sila ne odpravi nezmerneosti. Za to je potrebna dobra in praktična vzgoja in izobrazba. Potrebna je nova, moderna in znanstvena šola.

Vsaka taka prohibicija je reakcija, ki šene ljudstvo nazaj v nižine barbarizma in moralne propasti, v globine hinavstva in korupcije. Staro dejstvo je, da prohibicija ne prohibira — in niti njeni avtorji se je ne drže. Prohibi-cije, pa naj bo kakršnakoli, nihče ne spoštuje; vse, kar je usiljeno, je mrzko in gnusno. Za-kon, ki ne bazira na razumnosti in pripravi-lju ljudi, da je dober in potreben, je terorizem.

Demokracija ne potrebuje pastirjev, ki bi z šilicami prepovedi in cenzure delili ljudem telečno in umsko hrano. Toda demokracija zahteva ljudi, ki je bodo vredni. Brez prave izobrazbe ni prave demokracije. Kjer koli ljudstvo še trpi prohibicioniste v raznih uni-formah in z gajlami v rokah, dokazuje s tem, da še ni zrelo za demokracijo.

Glasovi iz nasebin

Zanimive beleške iz raznih krajev

Potreba pomožne akcije

Girard, O. — Po vseh večjih nasebinah se ustanovljajo akci-je za pomoč nezaposlenim. Girardova nasebina se je v pre-tokosti vedno odlikovala in tudi sedaj mislim ne bo ostala na il-čli, ker je skrajna potreba. Zato sugeriram, da se združimo in ustanovimo pomožni fond.

Ne pišem tega v svojo korist, daš nsem zaposlen; prestal pa sem že dve krizi in upam, da bom to tudi. Ali srce me boli, ko vidim kako so prizadeti v mi-lionjskih mestih. Kdor tega ni poskusil, si ne more predstavljati. Še se spominjam leta 1913, ko sem bil v Chicagu, kakšno pomanjkanje je bilo med rojaki. Ali takrat ni bilo take krize kot je sedaj? Videl sem družine, ki so živele v najbolj siromašnih hišah, prav za prav v luknjah, v katere ni nikdar pošlal solnci-ni žarek. Vem dan so morali imeti luči, eden pa je moral vedno stati na straži, da je odganjal podgane in drugi mrčes. Ščurkov in stenice je bilo na roje.

V takih stanovanjih so prišli-ljene živeli delavke družine, ki so brez sredstev. Ako je čikaški delavec brez dela šest ali več mesecev in ima povrhu še druž-i-no šestih ali sedmih otrok, si je sploh nemogoče predstavljati bede, v katero so vsi skupaj pa-hajeni. Piacati je treba vse "cash". In kdor nima denarja i. pr. za plin in elektriko, mu dru-žba to enostavno zapre.

V malih mestih je drugače. Ako ni denarja, si človek lahko nabere premoga ali drv in je preskrbljen pred zimo v tem ozir-u. Poleti si obdelava vrt in z nje-ga uživa. V Chicagu ali drugih večjih mestih tega ni mogoče. Radi tega so rojaki potrebni zunan-je podpore.

Girardova nasebina je majh-na, a v napredu je častivredna. Ni je nasebine, ki bi bila toliko prispevala v fond republikanskega združenja. Radi tega mialim, da ima pravico predlagati, da se odloči nekoliko tisočakov za raz-delitev med potrebne. Ta denar je bil nabran za jugoslovanske republiko, republika pa je spla-vala po vodi. Moje mnenje je, naj se ta denar porabi za podpi-ranje nezaposlenih. Vem, da se bo kdo oglašil proti tej sugestiji, ali pripravljen sem jo zagovarjati. — Joseph Copit

"From Missouri"

Farrell-Sharon, Pa. — Naša nasebina je skupina vsakovrst-nih narodnosti, ki so vsaka svo-jih miali. Eni tako, drugi zopet drugače. Verujemo vsak po svo-je, nekateri v dolarje, drugi v posmrtno življenje, ki nas čaka tam nekje za brinjevim grmov-jem. Ze večkrat me je kateri vprašal, v katero cerkev veru-jem. Naj jim bo povedano to, da jaz ne verujem v židovski cerkev, v rimsko cerkev, v grško cerkev, v turško cerkev, v protestantsko cerkev niti v katerokoli drugo cerkev. Moj razum je moja cerkev.

Podati hočem vzroke, zakaj ne verujem. Vse narodne cerkve, bodisi židovske, krščanske ali turške smatram le za človeške iznajdbe, ki so bile ustanovlje-ne v namenu zaslužiti in stra-šiti človeštvo. S to izjavo ne nameravam obsojati onih, ki veru-jejo drugače; iste pravice ima-jo oni do svoje vere kot jaz do svoje. Vsaka narodna cerkev se je ustanovila pod pretezo, da nosi posebno poslanstvo, ki so ga prejeli nekateri posamezniki od samega Boga. Zidje imajo svojega Mojzesa, kristjani svo-jega Krista, svoje apostole in svetnike in Turki svojega Moha-meda, kakor da boja pot ni od-prta vsakemu človeku na zem-lji enako.

Zidje pravijo, da je boja be-seda bila dana Mojzesu od Boga samega in oblija v oblije. Tur-ki pravijo, da je njihovo boja besedo prinesel angelj iz nebes. Kristjani pravijo, da so prišli do svoje boje besede po bojem navdahnjenju. Ko je Mojzes povedal Izraelcem, da je dobil iz bojih rok dve tabli z božjimi za-povedmi, ni bila njihova dolž-nost verovati mu, kajti dokazov ni dal, ampak le trditve. Istota-ko ni moja dolžnost verovati te-

ga, kajti le od drugih sem zve-del.

Kadar mi kdo pripoveduje, da je bil Koran napisan v nebesih, odkoder ga je angelj prinesel Mohamedu, imam pravico vero-vati ali pa ne verovati. Dokazov ni, angelja nisem videl in tako ni moja dolžnost verjeti tem tr-ditvam.

Kadar se mi nadalje pripove-duje, da je neka ženska imenoya-na devica Marija trdila, da je spočela otroka, ne da bi sodelo-val mož in da je Jože sam to po-trdil, mi je svobodno verjeti to ali pa ne. Ko je angelj Gabriel prišel k Mariji in ji oznanil, da bo ona tista srečna izvoljen-ka, ki bo mati odrešenikova, ji je tudi povedal, da njegovo ime bo Jezus. Prikazal se je pa še drugi angelj grške rodbine in ji je rekel, naj ga imenuje Mazi-ljane. Nadalje pride še tretji an-gelj, ki je znal govoriti v hebrej-ščini, ta ji je zažugal, da mora biti njegovo ime Mesija. In iz teh treh imen je menda prišla sveta trojica.

Krist je nekoč dejansko živel in bil pribit na križ—križanje je bil tedanj način usmrčenja. On je pridigal moralno najkrajnej-še vrste; pridigal je, da smo vsi ljudje enaki, deležni vseh dolž-nosti in vseh pravic enako, toda on je pridigal tudi proti pokvar-jenosti in lopovščini židovskih duhovnov. In to je priključilo nad njegovo glavo jezo in maščeva-nje vsega duhovskega reda. Ti duhovni so ga tožili kot upor-neža in zarotnika proti rimski vladi, katere podaniki so židje tedaj bili. Krist je bil sam, celo njegovi prijatelji so ga zapu-stili, ko se je začelo kazati so-vratiško židovske duhovščine in rimske vlade proti njemu. Dve močniti sili proti nemu člove-ku. Rezultat je bil, kakršnega je edino mogoče pričakovati. Ta krepostni revolucionar je izgubil življenje. — Jack Jeri.

Boj med korporacijo in mestom

Milwaukee, Wis. — Socialisti-čna manjšina v tukajšnjem me-stnem svetu bje ljut boj z ne-strankarskimi strankarji, boj, katerega vodi župan Hoan že več let in katerega izid je veli-kega pomena za bodočnost me-sta in davkoplačevalcev.

Da bodo tudi slovenski volil-ci poznali podrobnosti tega bo-ja, hočem zadevo nekoliko opi-sati.

Bivši župan Bading je v spo-razumu s tukajšnim M. E. R. & L. Co., ki lastuje vse električne pro-je in naprave, in s pomočjo ve-čine kapitalističnega mestnega odbora imenoval takozvano "Me-tropolitan" komisijo, to je odbor petih bogatinov, ki je imenovan za stalno. Temu odboru je pove-ril vodstvo in s tem tudi usodo tukajšnjih naprav za čiščenje odtokov iz kanalizacije.

Ta odbor je zgradil naprave, ki so stale dosedaj že nad 40 mi-lionov dolarjev in bodo stale še okrog deset milijonov v bodočem desetletju. Sedaj se od strani tu-kajšnjih mogočev deluje na tem, da se te naprave še razširi in iz-da v ta namen še pet milijonov dolarjev. Temu se pa socialisti-čna manjšina z županom Hoan-na čelu protivi, in to iz zelo važnega vzroka.

Poleg teh poslopj se namreč nahaja še 28 akrov zemlje, ka-teroj hočejo sedaj kapitalistični zastopniki v mestnem svetu, ozi-roma "Metropolitan" komisija uporabiti za razširjenje teh na-prav. Socialisti zahtevajo, da se namesto takega razširjenja na-prav zgradi posebne čistilne na-prave, ki bi čistile vodo predno pride v mesto za rabo po stano-vanjih in drugod. To bi stalo samo 3 milijone dolarjev in bi nudilo res zdravo, čisto vodo.

Sedaj je okužena s odtoki iz po-prej omenjenih naprav, daš se odtoka iz njih čista, toda ne brez škodljivih in nečistih snovi.

Nadalje zahtevajo socialisti, da se obenem omeji moč "Me-tropolitan" komisije, da bi ne mo-gla upravljati ljudskega de-narja po lastni volji. Toda glav-no pri tem je to, ker hočejo so-cialisti uporabiti dotičnih 28 a-krov za zgraditev lastne mestne elektrarne, ki bi oskrbovala me-stno prebivalstvo z električno si-

lo za luči in pogon po nizki cen-i. Z razširjenjem čistilnih naprav pa bi se dotična zemlja upora-bila v drugi namen, in s tem bi bila za elektrarski trust odpravljena nevarnost lastne mestne električne centrale.

Torej, v kratkem rečeno, ka-pitalistična večina v mestnem odboru hoče napraviti trustu ve-liko uslugo s tem, da porabi do-tično zemljo za druge, nepo-trebne svrhe in prepreči, da bi ljudstvo dobivalo ceneno elektri-čno silo. V tem je velika zvija-ča in to je tisto, za kar gre v tem boju.

Omeniti pa je potrebno še to: Mestna uprava proizvaja v svo-ji elektrarni električno silo za 1/2 centa kilowat hour, medtem, ko plačuje ljudstvo trustu 6 1/2 centa za kilowat hour. Torej osemkrat toliko. Namen sociali-stične manjšine v mestnem ob-boru je, da se na omenjenih 28 akrih zemlje zgradi mestna e-lektrična centrala in ljudstvo s tem reši iz krempeljev trusta. Koliko milijonov bi ljudstvo pri-hranilo in koliko milijonov me-stna uprava sama, je pač lahko izračunati in tako razumeti veliki-kanski pomen tega boja, kate-rega pa zakriva tukajšnja kapi-talistična časopisje z raznimi la-žnjivimi frazami.

Naj omenim še to, da bodo le-ta 1933 zapadli prvi bondi od o-nih 82 milijonov, ki so bili pora-bljeni za zgraditev kanalizacijs-kih naprav na Jones Islandu. Sedaj plačujejo davkoplačevalci letno po \$1.50 obresti od teh bondov. Ko bodo bondi postali izplačljivi, bodo davkoplačeval-ci morali plačati pa po \$4 na vsakih tisoč dol. vrednosti njih posestva. Torej, ako je posest-vo cenjeno \$8000, tedaj bo last-nik plačal \$32 posebnega davka.

Socialisti so se že pod prvim socialističnim županom borili proti zgraditvi teh naprav in za-htevali čiste naprave za vodo, ki bi stale samo \$3,000,000. To-da, takrat niso imeli potrebne ve-čine, kakor je nimajo sedaj. Se-daj, ko je denar zapravljen, ho-čejo potom lastne električne cen-trele prističiti davkoplačeval-cem tiste milijone in še mnogo več ter rešiti nas in naše po-tomce verig, v katere nas je u-klenili elektrarski trust. Toda hlapec kapitalizma, za katere so žal glasovali delavci sami, ho-čejo zagotoviti trustu še nade-lje neomejeno ropanje ljudskih žepov. Ker se bližajo županke in druge mestne volitve, se ka-pitalistične hijene borijo z vse-mi silami, da preslepijo ljudstvo in mu zakrijejo resnična dejstva.

To sem napisal, da spoznajo tudi slovenski, oziroma jugoslo-vanski volilci zadevo takta kot je. Omeniti pa je tudi potrebno, da bi bila sveta naloga tukajš-nega Cenotovega žurnala, da bi o takih stvarih poročal in po-dučil "ljubi narod" v teh zade-vah. Lepo je govoriti o narodu in prirejati razne "beauty kon-terste" in druge komedije, toda to ne prinese kruha in ne izbo-ljšanja razmer. Nikesar nimam proti dotičnim, kateri prireajo take stvari, toda s tem ni reče-no, da moramo pozabiti na na-še lastne interese, na naš kruh in na bodočnost mladine. Mi-slim, da so časi dovolj resni za resnejše in pomembnejše stvari kot so predpustne žale.

Te vrste pa naj bi prečitati posebno tisti, kateri s tako gore-čo ljubeznijo zagovarjajo Cen-tov žurnalnospoznalni bodo, kaj je prav za prav naloga časopisa, ki je poklican, da deluje za intere-se ljudstva in ljudstvo tudi uči. Namesto da list razširja in po-glablja odurne in nadvse škod-ljive spore v nasebini, naj bi posvetil svoje kolone resnim problemom in skušal priveriti ljudstvo do spoznanja.

Spartak.

Stavbinska in posojilna društva
North Chicago, Ill. — Zadnje čase je opaziti nekoliko več za-nimanja za stavbinska in poso-jilna društva, kar je hvale vred-no. Stavbinska in posojilna društva so tako velike važnosti, po-sebno za delavski razred, da je vredno, da se šol bolj zainteresi-ramo zanje. Ta društva obhaja-jo letos stoletnico, od kar je bi-lo prvo društvo ustanovljeno. Torej nobena novost. Vendar je pa še veliko delavcev, ki sploh ne vedo, da taka društva eksis-tirajo; nekateri jih pa prezira-jo.

Vredno je, da pogledamo v to vse hvale vredno delo, katerega pa ta društva izvršila v zadnjih sto letih. Koliko domov je bilo zgrajenih ali kupljenih in kolo-ko tisočakov prihranjenih po-tom stavbinkah in posojilnih društvih, katerih bi se drugače ne bilo.

Iz moje večletne izkušnje kot urednik enega teh društev mi je znano delo in vrednost stav-binkah in posojilnih ustanov in moram reči, da je ni nobene u-stanove, katere bi bila boljša za delavski razred kakor so ta društva. Ta društva so največja o-pora in prijatelj revnega delav-skega ljudstva, posebno sedaj v teh alabih časih, ko banke od-klanjajo vsako posojilo. Veliko slučajev sem imel, ko mi je bi-lo povedano, da je banka odklo-nila posojilo. Torej banka vas pozna samo takrat, kadar ji pri-nesete denar.

Vse drugače se pa zavedajo stavbinska in posojilna društva. O tem mi ni treba govoriti, ker to vedo oni, ki se poskušajo teh društev. Velika prilžnost za hraniti je pri stavbinkah in po-sojilnih društvih posebno za mlade ljudi. Tukaj si nabaviš toliko delnic, da jih lahko odpla-čuješ vsaki teden po velikosti tvo-je plače. Delnice po 25c na te-den se vplačujejo 6 let in tri mesece; delnice po 12 1/2 na te-den se vplačujejo 12 let. Ko pa delnice dozoriš, dobiš za vsako delnico \$100. Ravno tako se do-bijo delnice po \$100 enkratno vplačilo. Te delnice nosijo obre-sti po 4 in pol od dneva, ko ku-piše te delnice, pa do dneva, ko jih odpokličete. Torej tukaj do-bite 1 in pol odstotka več obre-sti kakor na banki in vam ni treba čakati prvega januarja ali prvega julija.

Varnost pri stavbinkah in posojilnih društvih je tudi veli-ko večja kakor na bankah. Potom bank je bilo zgubljenih že milijone dolarjev, ker banke špekulirajo z vašim denarjem. Stavbinska in posojilna društva pa posojuje vaš denar na prvo vknjižbo tako, da je vaš denar varno naložen.

Ako pogledamo uspeh našega stavbinskega in posojilnega društva, vidimo krasno napredova-nje v teku 9-letnega obstanka. Veliko rojakov je prišlo do svo-jega lastnega doma in veliko ti-sočakov je bilo prihranjenih po-tom tega društva. Društveno premdženje znaša 750,000 ali trideset milijonov. Ako bi ne bilo tega društva, kje bi bilo to pre-moženje? Gotovo v banki ali pa pri kakšnih drugih denarnih zavodih. Torej tukaj sem vam v kratkem opisal pomen in vred-nost teh ustanov.

Rojaki, kjer nimate še teh društev, ustanovite si jih, ker to je v vašo lastno korist. Ne dajate vašega denarja bankam ali kakšnim drugim špekulan-tom, da bi isti špekulirali z va-šim trdo zasluženim denarjem.

Naše stavbinsko in posojilno društvo bo ledalo 40. serijo svoj-ih delnic prvo soboto februarja. Rojaki, ako hočete sami sebi do-bro, pridite omenjeni dan v društveni urad in vzemite si kar največ morete delnic; s tem bo-dete storili sami sebi dobro, ka-kor tudi splošnosti.

John Zalar, predsednik.

Zaprta prosperiteta

Milwaukee, Wis. — Prosperi-teta roma okrog sveta že nad leto dni, a je še vedno ni nazaj. Mogoče je kje zgrubila pasopiz in so jo zaprli. Tekom zadnje pre-dsedniške kampanje sem česlo-krat silal, da bo mr. Hoover najboljši prezident, ker je "ex-perienced" in da bomo imeli me-dene čase, ako bo on izvoljen. Well, njegovi agitatorji pa so se zmotili, kakor tudi že nešteto-krat prej in se bodo še tudi v bodoče, namreč propagatorji ka-pitalističnih strank.

Bratje in sestre, sedaj je čas, da si zavijamo rokave, gremo na delo in se politično organizi-ramo. To je edini izhod iz kapi-talistične sužnosti. Naj ome-nim, da naš soc. klub št. 37 JSZ dobro napreduje. Pri vsaki seji pristopi več novih članov obo-jeja spola. Na prihodnji seji bo-mo imeli par dobrih govornikov, zato so vabljeni vsi člani in dru-gi rojaki, da se udeleže.

Član kluba.

Eros v bližini zemlje

Naše osolnčje šteje — kakor je znano v vsakemu šolarču — planete Zemlja, Merkur, Venera, Mars, Jupiter, Saturn, Uran in Neptun. Onkraj Neptuna so lani odkrili na foto-grafski plošči aliko še nekega planeta, čigar obstoj je bil razglašen še prej dognan. Ta pla-net so začasno krstili Transneptun, nedavna pa je bil dobil dokončno ime Pluton. Toda še niso vsi planetje našega osolnčja. Slove-nski zvezdoslovec dr. L. Čermelj piše v svoji pravkar izšli "Ljudski astronomiji" na str. 59 naslednje:

"Med Martom in Jupitrom je razmeren velik preledsek. Ta preledsek pa ni po-prazen. V njem kroži ogromno število ma-lplanetov, ali, kakor jih splošno nazivljejo, metoidov ali asteroidov. Danes jih pozna-je okoli 1200. Največja planetoida Ceres in Vesta imata premer o 300 o 400 kilometrov; najma-ši pa le nekaj kilometrov. Njih skupna masa pa je kljub velikemu številu silno majhna. Cenijo jo na malo več kot tisoči del Zemljine mase. Le tako nam je jasno, da krožijo pla-netoidi po svojih tirih, ne da bi se medsebojno ovirali. Omeniti hočemo le še, da nosita izme planetoidov eden ime Istra, drugi pa-Croatia."

Tudi Eros, ki pride zadnje dni januarja zelo blizu naše Zemlje, spada v to drobno družino našega osolnčja. Erosa je odkril l. 1898 berlinski profesor Witt. Spada med najmanj-ša nebesna telesa, ki so nam znana; njegova velikost cenijo po svetlobi, ne da se pa natan-čno izmerijo. Zvezdoslovci računajo, da znaša njegov premer 20—32 kilometrov. Eros pa ima pred drugimi planeti to prednost, da lahko s svoji poti po osolnčju zaide najbližje našemu planetu. Računajo, da lahko pride v bližino 21 milijonov kilometrov. To je za vseмирno razdalje dobra soseščina. Pomislimo, da se najbližje Zemlji doslej primaknil pla-net Mars, vendar je ta "bližina" še vedno pre-oddaljena, vsaj za človeške pojme: znašala je namreč 55 milijonov kilometrov. Eros bo d- koncu januarja 26 milijonov metrov od Zemlje. To bo največja bližina, kar si jo je bil do-volil, odkar ga astronomi poznajo in zasled-jejo; samo v letu 1900-01 je prišel v bližino 8 milijonov kilometrov.

O tej majhni ladjici našega osolnčja ne vemo nič več in — kaj bi nam napovedal takle relativno neznanstni košček me-kanike — hodil svojo pot po osolnčju? Ta-da dejstva, da prihaja tako blizu Zemlji, vba-ja astronomom nekoliko let veselje in jih ali k temeljitim pripravam za ta dogodek v zve-zoznanstvu. Zakaj vse to? Prof. dr. Pa. Kirchberger nam pripoveduje o tem naslednje: Tiste dni, ko bo Eros najbližje Zemlji, se bo posebno natančno določila lega vseh zvezd, katerih bližini se bo gibal. Vsa nebesna ob-lica njegove poti se bo fotografirala in vsi si posnetki z mikroskopom preiskali ter se bo-deno z največjo natančnostjo preračunile po-sterne razdalje med Erosom in ostalimi pla-neti. Lajku se vse to dolgočasno in naporn preračunavanje vidi nekam malenkostno, toda za astronomijo ima velik pomen in prav na osnovi tega merjenja z Erosom v dne, ko bo najbližje Zemlji, se bodo dobili znanstven-važni podatki. Če je namreč natančno dolo-ena sama oddaljenost v planetnem sistemu in primerjana z zemeljsko, se druge razdal-je določijo že mnogo lažje in preprosteje. Tako bo dobra posledica Erosovega obiska to, da se bo dala oddaljenost Zemlje od Sonca natan-čneje določiti, nego so jo mogli doslej. Dalje se bo mogla boljše preračunati masa Zemlje in sicer po privlačnosti, ki jo bo Zemljala izv-jala na Erosa in bi se bo kazala v motnjah njegove poti. Tako bomo nemara prav po za-slugi tega majhnega planeta še boljše spozna-li planet, ki na njem sami bivamo.

Vsekakor so torej zadnji dnevi januarja za astronome pomemben datum. Z vseh konco našega sveta se bodo v teh dneh upirali na določeno mesto nebesa veliki teleskopi; težava in zapletena merjenja, fotografirani in dolgo-trajni računi bodo brez dvoma obrodili znano-sti o osolnčju kos dobrega plodu.

(Ziv. in svet.)

50 letnica električne cestne železnice

Starejši ljudje, ki jih je pot kedaj zanesla kam v tujino, se morebiti še spominjajo na cestno železnico, kjer so vagončke vozili konji. Dandanes pa je konje povsod pregal električni motor.

Tudi ta iznajdba se je morala boriti z velikimi težavami, predno je prodrla. Najprej so se ljudje smejali in se rogali iznajditelju, ki iznajditelj je moral prebrsti neskončne te-žave, predno se je uveljavil in predno je prepre-čal ljudi, da tisti "peklenski stroj" ni prav na-nevaren in da bo ravno ta stroj veliko hitreje-ravnal ves velikomestni promet.

Letu 1880. je hotel Werner von Siemens od njega sestavljeno električno lokomotivo dati v Berlinu v obrat. Oblasti pa so se njegovemu načrtu uprle. Se-le l. 1881. je mogel svoj načrt uresničiti, pa ne v samem Berlinu, ampak v predmestju Lichterfelde. Takrat je bila elek-trična cestna železnica seveda še zelo primi-tivna in tračnice so služile za dovažanje elek-trike.

Voziti pa se sploščeta skoro nihče ni hotel z novim vozilom; ljudje so mnogo bolj zaupa- konjem. Počasi pa so se ljudje privadili na to, da se vozijo v polagoma si je električna cestna železnica ovojila ves svet.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

REMARQUEOV FILM "NA ZAPADU NIČ NOVEGA..." PREPOVEDAN TUDI V JUGOSLAVIJI

Zakaj je bil prepovedan?

Ljubljana, 15. jan. 1931.

Pred dvema dnevnoma je nižja cenzurna komisija notranjega ministrstva izrekla prepoved filma "Na zapadu nič novega..." ki ga je ameriška filmska produkcija izgotovila po romanu nemškega pisatelja Ericha Maria Remarquea. Včeraj pa se je tudi višja cenzurna komisija izrekla proti filmu ter ga prepovedala. S tem je film v Jugoslaviji definitivno prepovedan.

Razlogov, zakaj so prepovedali film v naši državi, ne javljajo. Prepovedali so ga še preden je bil za javnost sploh predvajan. Cenzura s prepovedjo tega filma se je v Evropi kar nekam domaćila.

Remarque se je kot nemški vojak udeleževal vojne. Odtod njegov roman, v katerem nastopajo pač vojniki nemške armade. Toda prav tako bi bili to lahko vojniki francoske armade, angleške, italijanske, srbske, ruske armade itd. Iz romana govori o vojni z vsa svojo grozo, ki ji bil v čitatelju vsako navdušenje za vojne pohode, vsako nasušenje za patriotsko smrt na bojišču, iz romana govori vojna, vojne groze zveni krik po ljudem med ljudmi. Roman je — če je to pisatelj Remarque hotel ali ne — antimilitarističen, dasi ni v njegovem delu noben očitnih parol in agitacije proti vojni. Dovolj je, da je poznal vojno, kakršna je, pa da je človek grozi nad njo ter potane antimilitarist.

Ta Remarqueov roman je oboje sezono vojnih romanov. Takor hitro je imela njegova prevelika uspešnost radi snovi, preplavila nemški knjižni trg zela kopica knjig z vojno snovjo. Treba je bilo deset let, da so dobili pisatelji potrebno razdajo, doživeli v sebi znova vso vojno ter jo opisali. Le Henry Barbusse s svojim "Ognjem" in nemški pisatelj Andreas Latzko s svojim "Ljudmi v vojni" sta zastopala že za časa vojne. Barbusseov roman so pošiljale levistične organizacije za propagando proti vojni vojakom v fronto, Latzkov roman pa je moral iziti anonimno v Zürichu (v Švici). Koncem vojne je napisal tudi nemški pisatelj Leonard Frank svoje vojne novele, ki jih je bral v knjigo "Človek je dober" ter izdal kmalu po zaključku vojne. (Dve novele iz te zbirke — "Oče" in "Vojna vdova" — priobliči Prosveta lanskega leta.) Več in bolj važne vojne literature menda v ojnini in tik po vojni ni izšlo. Po Remarqueu pa je literatura v zadnjih dveh letih producirala celo vrsto vojnih romanov.

Remarque pa je odnesel največje uspehe. To radi dokumentarne in umetniške vrednosti njegovega romana "Na zapadu nič novega", ki mu bo zdaj sledeč roman "Pot nazaj" istega avtorja. Roman so prevedli v vse svetovne jezike in celo Sribi izdajo svoj prevod in Hrvatje svoj prevod. (Tadva prevoda nista bila prepovedana.)

Za roman se je začela zanimati ameriška filmska produkcija, si zagotovila pravice ter izgotovila film "Na zapadu nič novega". Gotov je bil že lani poletja, toda v Evropo je prišel šele koncu lanskega leta. Ko je prišel v Nemčijo, se je začela goniti proti filmu. Nacionalisti, nemški fašisti, ki jih vodijo bivši oficirji bivše nemško-avstrijske vojske, so začeli razgrajati, da po ukazih od zgoraj, po ukazih voditeljev, ki so bili in so mišljenja stare nemške vojske, so mišljeno dobro pojmlili, da je film s svojo umetnostjo močna protimilitaristična propaganda, naša filmska produkcija, da so demonstrirali proti filmu, prišli v kino misli, da je film "na kače" — slepota — ter z njimi zbuja panike med gledalci. Razbijali so okna, grozili, da zažgo kino — sploh,

delali so kravale ter rušili "red in mir". Na vlado pa so pritisnili preko svojih poslancev ter desničarjev, naj prepove film, ker bo sicer nered in nemir trajal dalje. V interesu javnega mira naj film prepovedo. In s čim so utemeljevali to zahtevo? S trditvijo, da film žali nemško vojsko in Nemce sploh. To je bila pretežka. Posamezne scene res niso bog ve kako priljazne za nemški militarizem, ki je bil pač vzor sivega militarizma, toda to so scene, ki razgaljajo militarizem na sploh, in prav fige, ali je to nemški ali avstrijski ali francoski militarizem. Pravi vzrok pa je bil prav to, da je film vestno pokazal o durno silko militarizma. Kaj takega pa ni da bi kazali ljudem, ki jih lahko že jutri pokliče "domovina" v obrambo svoje zemlje in svetih zakladov itd."

In so v Nemčiji prepovedali film, izdelan po romanu nemškega pisatelja Remarquea, ki je dosegel med nemškimi pisatelji največji uspeh zadnja leta in ki je s njim Nemčija zaslovela znova po vsem svetu.

Film je prišel v Avstrijo, na Dunaj. Se preden so začeli s predvajanjem, so nacionalisti hajmverovci začeli z demonstracijami proti filmu. (Fašistični bratci Nemčije, Avstrije, Italije in drugi kaj dobro "držijo skupaj"). V Italiji so prepovedali ta roman, o filmu pa sploh ni mislili, da bi smel v Mussolinijevem kraljestvu. Radi tega je dunajski kino prodal vse vstopnice za predstave tega filma za 14 dni socialno-demokratski prosvetni organizaciji, ki jih je prodajala spet samo svojim članom. S tem so hoteli preprečiti, da bi ne prišli v dvorano ter ne delali hrupa in napadov nacionalisti. Kino samo pa je policija strogo zastražila, odganjala z gumijevkami demonstrirajoče pobolane, aretirala nekaj mladičev, ki so hoteli kino zažgati, predstave pa so se dokaj mirno vršile. Toda v parlamentu so začeli desničarski poslanci, ki so organizirali izgrede teh pobolnih, zahtevali od vlade, da prepreči te "izgrede" a tem, da film prepovedo. In vlada je film prepovedala!

V Jugoslaviji je šlo to gladkeje in hitreje. Pri nas funkcijonirja vse naglo in kot namazano. Ni bilo treba niti predvajati filma, ne čakati kakih izredov, ki bi jih nahujskana mladina, ki vojne sploh videla ni, uprizarjala pod vodstvom teh in teh — pri nas je šlo gladkeje. Cenzurna komisija je film kratko in malo pogledala in prepovedala. Višja cenzurna komisija je film potrdila in — prepoved je definitivna. Smo militaristična država, film pa je antimilitarističen — zadeva je jasna, dol s filmom o vojni.

Sovjetska Rusija pa ga je že naročila in ga bo pomladi začela predvajati. V Češki je prav tako dovoljen in v Dunaju se vozijo celi vlaki antimilitaristov v bližnjo slovaško Bratislavo, da si film, ki razburja vse vlade, ogledajo.

Prepoved filma "Na zapadu nič novega" je eden velikih kulturnih "spohov" tako naprednih držav, kakršni sta Nemčija in Avstrija. Pridružila se jim je tudi Jugoslavija. Zaostati ne maramo.

ZA VZPENJAČO NA POK-LJUKO

Na Bledu nameravajo zgraditi žično železnico, ki bi vezala Bled s Pokljukami oziroma Mrzlim Studencem

V krajih, kjer je zelo razvit zimski sport, akusaajo promet povečati še a tem, da zgradijo najkrajšo zvezo in dohod od snežnih planot, kjer je ugoden teren za smučanje. Tako si ti letoviški kraji zasigurojo tudi pozimi dober obisk sportnikov.

Takemu namenu služijo vzpenjače, žične železnice. Na razne visoke snežne planote v Avstriji imajo zgrajene žične železnice. Sportniki iz mest se pripelejo po železnici do zadnje postaje, tamkaj seadejo v vagon vzpenjače ter se zapoljejo viso-

ko v planino sredi snega in so — že na svojem terenu.

(Negateri izletniki SNPJ so si v Avstriji lani ogledali žično železnico na Rax-planino.)

Blečani so prišli na misel, da bi naredili Bled tudi za zimo center tujkega prometa. Toda Bled leži precej nizko, v blejski okolici je premalo snega, zato bi bilo treba Bled zvezati z najbližjim smučarskim terenom. Z Bleda naj bi imeli sportniki, zlasti smučarji, lahek dohod do svojih smučač. In tako so prišli do ideje, naj bi se zgradila vzpenjača, ki bi vezala Bled s planinami, oziroma z eno izmed bližnjih planin.

Sestavil se je nekaj začasn odbor, ki je poklical strokovnjake inž. Hermannja, ki je zgradil žično železnico na Rax v Avstriji. Ta je pregledal teren ter predlagal, da se zgradi žična železnica z Bleda do Pokljuk ali Mrzlega Studenca. S tem bi postal Bled tudi center zimskega sporta. Inž. Hermannjetudi predložil z banako komisijo vse terene ter moč elektrarne Zavrtnica. Železnica naj bi šla od Zake čez Kokošino do Pokljuk. Stala bi 12 do 16 milijonov Din.

Proučili so tudi rentabilnost železnice ter doglali, da bi se železnica rentirala, če bi vsako leto naredila vsaj 35.000 voženj. Toda upoštevati je tudi, da bi dotok tujcev na Bled prav tako narasel. Če primerjamo številke tujcev na Bledu iz leta 1925, ko jih je bilo 6190, s številko tujkega prometa 1930, ko jih je bilo blizu 20.000 tujcev-letoviščarjev, potem je verjetno, da bi se promet — ki je zdaj omejen v glavnem le na poletno sezono — še povečal.

Banaka uprava se je zavezala, da prevzame 6% stroškov, beljska občina 2% in potem še posamezniki. Sestavil se je odbor, ki bo vprašanje poključne vzpenjače obravnaval ter skrbel, da se zagotovi denarna podpora in da se načrt uresniči.

Požar v Semiču. — V nedeljo zjutraj je izbruhnil požar v Semiču v Skalovi hiši. Naložena je bila vasa streha v planenih. Ljudje so bili tedaj v cerkvi. Ko pa je udaril plat zvon, so se vsuli iz cerkve, prihiti so gasilci z brigalno ter lokalizirali požar ter preprečili predvsem, da se ogenj ni razširil na druge hiše.

Na žitno razstavo v Kanadi, ki se vrši julija in avgusta, so povabljeni tudi jugoslovanski pridelovalci žita, ki se bodo udeležili razstave in konference. Z razstavo je namreč zvezana tudi mednarodna konferenca pridelovalcev žita.

"Tam, kjer vlada vera..." Ljubljanski klerikalni dnevnik "Slovenec" prinaša tole brzojavko: "Tam, kjer vlada vera... Strassbourg, 12. jan. Po zadnjih podatkih se je francosko prebivalstvo v Alžaciji Loreni po vojni več kot podvojilo." — Tam, kjer vlada vera, tamkaj se torej ljudje hitro množijo. Zaradi pobožnosti ne marajo poznati "bele kuge". Če pa bi cerkev dovolila svojim svečnikom, da se smejo ženiti in spočinjati otroke, bi se pa prebivalstvo še bolj množilo.

Ponarjevalec za boljše službo. — Pred beograjskim prvostopnim sodiščem je bil 14. t. m. obsojen na tri leta robije bivši uradni finančni ministar Vladimir Nikolić, ki je ponaradil srednješkolsko spravevalo, da bi dobil boljše službo. Izgovarjal se je, da je storil to zaradi tega, ker se je bal, da bo sicer reduciran.

Umrljivost v Trbovljah. — V Trbovljah je lani umrlo 195 oseb. Največ smrtnih primerov je bilo v otroški dobi do 15 leta in sicer 91. Torej je skoro polovico lani umrlih Trbovljanov bilo samih otrok. Med boleznimi, ki so zahtevale največ žrtve, so otroške bolezni, tako žledčni in črevesni katar kot posledica alabe prehrane ter življenjska slabost kmalu po rojstvu. Čemu so gotovo vzrok alabe socialne razmere. — Od vseh lani umrlih 195 oseb jih je umrlo za starost le 12, vse druge osebe so umrle od bolezni ali nesreč!

V Sarajevu je izvršila samomor slovenska delavka Franciška Zibertova. Popila je veliko količino otcove kisline. Vzrok — beda.

A. Garden:

OPAZOVANJA

Radi prekinjena teh opazovanj zadnjih par tednov imam celo verigo beležk o stvareh, o katerih bi rad komentiral. Ker v uradnih urah ni časa za to, je stvar pač odvisna od "prostega" časa, ki pa sem pa tam onemogočil ta luksus. Toliko na znanje tistim, ki so me opozorili, oziroma vprašali, kaj je na stvari.

Ravno prej sem imel v rokah "American Minerja", v katerem je poročilo o zadnji sodnijski bitki med 12. distriktno organizacijo in J. L. Lewisom glede njegove kršitve sodnijske prepovedi. Sodilce je Lewis spoznal krivim prestopka injunkcije in odločilo, da mora plačati \$500 kazni. To pa ni tako važno, dasi bi mu človek privoščil 500 let ječe radi kriminalnih činov, ki jih je izvršil nad rudarji. Pomembneša je izjava sodilca, da springfieldska rudarska konvencija ni ustanovila dualne unije, pač pa reorganizirala staro unijo. Z legalnega stališča je ta izjava tvež pravih sodnikov torej važna, ker so zadaj še druge tožbe nanašajoče se na to vprašanje.

Nesmiselno bi pa bilo misliti, da bo rudarje rešilo sodilce, četudi bi bili do zveznega vrhovnega sodilca vsi sodniki na strani reorganizirane UMW of A, kar je seveda dvomljivo. Končno so vsi ukrepi sodilca, pa bili taki ali taki, majhnega pomena, ker ako se rudarji ne bodo ponovno organizirali in tvorili boljše organizacije kot je Lewisova, jim ne bo pomagalo ne sodilce, ne Bog in ne hudič in tudi ne Howard kljub vse njegovi poštenosti in dobrim namenim za rudarje. Ne mislim, da igrajo voditelji majhnih vlogov v organizaciji, nasprotno; ampak dejstvo je, da je še vsako močno in vplivno organizacijo zgradilo članstvo — rank and file — ki je neumorno agitiralo, šlo preko zaprek in šikan, se borilo in žrtvovalo, da je prišlo do svojega cilja. In dokler se med rudarji ne pojavi močnejša volja do organizacije, toliko časa jo ne bodo imeli in bodo predmet izkoriščanja, ki je danes silnejše v mnogih krajih kot je bilo pred 40 leti, ko je bila ustanovljena UMW of A.

Zaključni paragraf o tem vprašanju naj bo o situaciji na antitrancnem polju. Nekti rudar iz dotičnega okrožja mi je pred par dnevi pripovedoval, da unija, kolikor se interesov premo-garjev tiče, sploh ne eksistira. Eksistira le še za John L. Lewisa in njegove razbojniške tople, ki je aktivna v raznih krajih, da prepreči reorganiziranje rudarjev. Ta rudar je povedal, da lokalne unije v njegovem okrožju sploh več ne funkcionirajo. Odpravljeni so vsi pritožbeni odbori v smislu petletne pogodbe, ki je bila podpisana pretekle jesen in rudarji sploh ne zborejo več. Kompanije lepo odtrgajo od njih zasluška assessment za Lewisa in njegove henčmane in mirna Bosna. Pravie nimajo nobenih in kompanije delajo z njimi, kar sploh hočejo. Le kjer so močnejše skupine italijanskih rudarjev, imajo nekoliko boljše razmere, ker nastopajo bolj solidarno. Vidi se mi zmoti, ako reorganizirana rudarska unija ne prične z agitacijo proti Lewisu tudi med rudarji na antarcnem polju, dasiravno mu radi "check-out" ne more dosti škodovati, dokler se mu rudarji splošno ne upro. In to naj bi bil namen take kampanje.

Prejano nedeljo sem šel po W. 18. cesti in par blokov od CSPS dvorane videl na nekem aleju incident, ki me je kar pretrgal. Dva moža med 40 in 50 let starosti sta si namreč delila "hrano", ki sta jo našla v odpadkih na aleju dobrih deset korakov od 18. ceste. To je bil prvi slučaj, ko sem videl ljudi, lačne ljudi, ki se v najbogatejši državi zatekajo k posodam za odpadke (v tem slučaju sploh ni bilo nobene posode, ampak so odpadki ležali na tleh in nekoliko v papirju zaviti). Čital sem že večkrat o iskanju hrane po odpadkih, ali to je bil prvi slučaj, ki sem ga videl na lastne oči in me je še toliko bolj zabolil. Bila sta dva Hrvata, oba močno po-

stave in fizično še dobro ohranjena, ampak ekspresna na njih obrazu je tudi povedala celo bol brezposelnega človeka.

Vendar pa v Chicagu ni pomankanju, oziroma je za vse dobro preskrbljeno. Vsaj kongresna zbornica je bila tako informirana zadnji petek po predstavniku čikaških zamorcev v kongresu. Rekel je, kot so poročale "Chicago Daily News", da reprezentira najbolj tlačeni, izkoriščani in najrevnejši del ameriškega delavstva, namreč črne, je pa proti ustanovitvi "dole" sistema v Ameriki. Po bil je predlog, da kongres doli 25 milijonov dolarjev Rdečemu križu v pomoč stradalajočim farmarjem. Tega "ljudskega" zastopnika so izvolili čikaški črnci, ker je tudi on njihove rase in republikanec, v kongresu pa zastopa privilegirane interese in ne "najbolj izkoriščane mase". Kako se v Chicagu pomaga bednim črncem, ki faktično umirajo gladu, bi se bil edini zamorčki kongresnik lahko prepračil, predno je plunil cel kos gnoja ne samo na svoje polne rojake, marveč tudi na vse ameriško delavstvo.

Nesreča za Hooverja je, da ima preveč "belih nigrov" v kongresu, ki bodo pripomogli, da bo v zgodovini zapisan med najbolj nekompetentne, reakcionarne in "hard-boiled" predsednike. Tudi provincialni Coolidge bi v sedanjih krizi težko streljal več ožjih kosov in bil manj pristopen za vladno pomoč bednim ameriškim alojem, kot je Hoover. V svoji slepoti do želje po ponovni predsedniški kandidaturi se bori z vsami štirimi proti senatu, ki je med vsemi postavljanimi zbornicami v državi še najbolj simpatičen do stradalajočih farmarjev, dasi se tega ne more o njem reči glede brezposelnih delavcev v industrijskih mestih. Hoover slepo pobija vse "socialistične" predloge, ki so v resnici tako daleč od socializma kot je Hoover s njegovimi pirati vred, ampak so le izraz humanitarnega čustva.

Nekateri njegovi kritiki pravijo, da nima hrbenice, da ne pozna političnih trikov in je sploh vsestranski novinec. Ker nisem v kritiki "ekspert", se meni vidi, da jo ima, in sicer sprajda. Teško si je namreč predstavljati predsednika Združenih držav, ki bi bil bolj kratkoviden s političnega stališča kot je ravno Hoover. Vse to je njega samega, da je doletel dokazal, da so bili vsi alavospelvi o njegovi zmožnosti in človekoljubnosti največji bunk. Kje je predsednik, ki bi se v takem času boril proti ušivim 25 milijonom dolarjev za odpomok stradalajočim farmarjem, katere je senat doletil v ta namen in katere je nižja zbornica na povelje Hooverja vehementno odklonila? Kje je predsednik, ki bi si izbral slabše politične svetovalce kot je Hoover? V svoji ozkočrni slepoti do vladajoče kaste in zaplopljen v svoje politične ambicije do ponovne predsedništva si kople grob "Največji inženir" sodobne Amerike. In to je dobro.

Ze večkrat sem imel namen izraziti svoje misli napram tistim, ki pravijo, da je njih bog dolar, njih cerkev dolar in njih vera dolar. Ker se o takem misljenju da spregovoriti več kot par besed, naj sedaj končam. K predmetu se vrnem enkrat v bodoče.

Komunisti pridržani za deportacijo

Portland, Ore. — Devot komunistov, ki so bili nedavno retirani v zvezi z demonstracijami brezposelnih, je bilo izročeni, imigracijskim oblastem, da uvedejo postopanje za deportacijo. Unija za ameriške civilne svobodačine se je zavzela zanje in bo vodila legalno obrambo.

Porast brezposelnosti v Massachusettsu

Boston. — V primeru s prejšnjim mesecem v državi Massachusetts znižala se je zaposlenost v decembru za štiri in pol odstotka. Skupne plače pa so se znižale v decembru v primeri z novembrom za 3,1%.

Henri Bellon:

Na hudičevem otoku

Franc Henri Bellon, ki je preživel enajst let v deportaciji in se je nedavno vrnil v Francijo, popisuje v naslednjem strašno življenje na Hudičevem otoku.

Svet je menda že pozabil, da so še vedno Hudičevi otoki, odkar je bil pred tridesetimi leti pomiložen kapetan Dreyfuss. V ramoto človeštva je treba povedati: ti otoki so še vedno in prav nič se ni spremenilo na njih.

Mislite si ozek skalnat otok, 800 m dolg in 200 m širok z nekaj kokosovimi drevesi na rebrih — in neznoana vročina, ki privede človeka na rob blaznosti. Poleg tega surove paznike, slabo hrano, črni obup na domrtino ječo obsojenih. Vse to si mislite in dobili boste približno sliko o strašnem življenju na otoku. Vedeti je treba, da je glavno kaznišniško poslopje, v katerem je prostora za nekaj tisoč jetnikov, več milij oddaljeno na glavni planoti za Cayenne, glavnim mestom in pristaniščem francoske Guyane. Le izdajalec in nekaj morilcev, ki so obsojeni na domrtino ječo, ostanejo na otoku. Ko sem dospel jaz, ki so me po nedolžnem obsodili zaradi izdaje, z ladjo na otok, je bilo tam 36 sločincev. Ko sem se po letih vračal v domovino, jih je bilo tam samo še deset. Kmalu pa jih bo samo devet, kajti enega so sojetniki "obsodili na smrt", ker je izdal tovariše, ki so skušali pobegniti. Nekega dne bodo našli moža v koči z nožem v srcu mrtvega.

Imel sem "arečo", da so me zaprli v celico, kjer je svoje čase bival Dreyfuss, pozneje pa Ullmo. Slednji je bil mlad francoski mornariški častnik, ki je zapadel ušivanju opila ter je po naročilu lepe pustolovke "La Belle Lison" ukradel kapitanu na ladji tajni kodeks in ga skušal prodati.

Ta celica je imela, kakor vse druge, stene iz betona ter je merila 18 kvadratnih čevljev. Od ostalih prostorov jo je ločila močna železna mreža. Ko je bil v tej celici Dreyfuss, so ga v sosednjem prostoru noč in dan stražili pazniki in trije tajni uradniki, vsi oboroženi s samokresom. Postelja v njegovi celici je bila pritrjena k steni, kakor je še danes in vsako noč so Dreyfussu priklenili noge z lisicami ter jih privezali za železne drog. Celica je obdana z 18 čevljev visoko ograjo. Kadarkoli je prišel toč mimo čoln, so Dreyfussa privezali, ker so se bali, da ga ne bi odvedli. Dovolili so mu le, da je smel v družbi štirih oboroženih paznikov iti čez skale. Edino kar je smel, je bil njegov prehod v oboroženi družbi do akrajnega konca otoka, kjer si je postavil nekako klop iz kamenja, ki stoji še danes. Nesrečni mož je preživel tri strašne ure. Za vsako malenkost je bil kruto kaznovan, zaramovan in zaničevan. Vse to je zabeleženo v službenih spisih jetnišnice. Dreyfussova afera je nekoliko izboljšala razmere na otoku. Ze Ullmo, čigar krivda je bila vsaj tako težka kakor domnevna krivda Dreyfussa, je bil deležen milejšega postopka. Smel je sprejemati denarne pošiljke z doma, smel je negovati vrtni in se baviti s kurderejo. Po trinaštih letih je poskušal obupani mornariški častnik stavkati z gladom. Znani bandit Beboe in kaznišniški zdravnik dr. Rousseau sta ga negovala meseci in meseci, preden si je nekoliko opomogel. Stari duhovnik Fabre je imel z Ullmom toliko sočutja, da je izposloval zanj pri guvernerju ugodnost zakona iz l. 1873, ki določa, da se jetnik po petih letih dobrega vedenja lahko premesti v Cayenne. Na to ugodnost je moral čakati Ullmo 13 let. Zadnjih pet let je zaposlen v neki veletrgovini v Cayenne.

In beg? Ne mislite, da je moglo iz tega pekla pobegniti živ! Mnogim se sicer posreči, da pobegnejo z otoka — a ti postanejo — pozneje žrtve viharjev na morju ali pa jih požro mornariki psi.

Jetniki, ki snujejo pobeg, navadno ne mislijo na ovire. Če se jim beg ponesreči in jih zopet

ulove, morajo računati, da bo njih jetniška doba podaljšana in postrežena. Lahko bi seštel na prstih ene roke vse one, ki so v zadnjih petdesetih letih pobegnili z otoka. Po moji sodbi so pazniki stokrat slabši od jetnikov. Ponašajo se z naslovom lovec na ljudi in se bahajo s postavno dovoljenimi umori. Poznam paznika, ki je srečal tri jetnike, katere je poslal guverner s hrano do kopalcev zlata. Paznik je oropal nesrečneže. Vzel jim je 500 frankov in ko je opazil, da imajo pri sebi še nekaj drobiža, jih je pustil, da so odrinili s čolnom od brega; nato pa je streljal v hrbet in ustrelil vse tri. Mrtvim je vzel še tiste belice, se vrnil domov in se ponahal s svojim "činom". Ne mislim, da so jetniki sami angeli. Večina njih so morilci in razbojniki, izmeček človeštva. Krajšajo si čas s igranjem, popivanjem in pretepanjem in kadar se vsa naveličajo, se rodajo in more med seboj. Toda ne govorim o večini, temveč o onih, ki niso zaslužili tako hude usode.

Primerke novice

Novi gorški prefekt Tiengo je posetil Tolmin, kjer je bil zelo slovesno sprejet. Navzočega je bilo mnogo slovenskega ljudstva. Tolminski župan dr. Marjan je pozdravil prefekta v imenu prebivalstva in vseh, ki delajo za udržitve fašizma ob mejah domovine. Prefekt se je potem informiral o potrebah tolminskih krajev.

V Pazinu so otvorili "zavod za fašistično kulturno". Tam se bodo vršila razna predavanja. Prvo je imel znani triški novinar Mario Nordio, ki je razlagal mladim poslalcem, kako je Balkan nevarno vznemirljen.

Na postaji v Cerovljah v Istri je padel železničar Fran Peček pod vlak, ki ga je razmesaril. Peček je kot "drugorodec" moral služiti dalje časa v starih provincah, slednjič je vendar dosegel, da je prišel zopet domov, kjer pa ga je ugrabila smrt.

Fašistični tisk zahteva, da morajo prihajati v obmejne državne službe samo taki uradniki, ki se bodo obvezali, da ostanejo s svojimi družinami v novih krajih v svrhu razvoja nacionalnega jezikovnega elementa vzdolj granice. Uradnikom se mora zagotoviti določeno službeno napredovanje in pomagati se jim mora v vsakem oziru, da bodo mogli nemoteno vršiti svojo misijo. Zgradi bi se morale za nje tudi primerne hiše. "To bodo italijanske družine, ki ne zapuste več teh krajev, marveč bodo tvorile in širile v njih v bodočih generacijah krajevni nacionalno perfektni element". Sedaj je tako, da dobri uradniki zelo neradi prihajajo v službe na mejo in gledajo, da se ob prvi priliki preselijo zopet v svoje domače kraje.

V vladni palači na Roki je bilo zadnje čase vedno, v katerih se je razpravljalo problem avtomobilske ceste Reka—Trst. Navzoči so bili zastopniki obeh pokrajev, ki so se izrekli soglasno za nujno potrebo zgradbe te ceste. O stvari se bo razpravljalo v kratkem še na vseh kompetentnih mestih.

V Trstu je sedaj v prometu avtomobilov okoli 4000, to je pri prebivalstvu 250.000 oseb 1,6 za vsakeh sto oseb. Na dolet je avtomobilov 500.

Kako na Vipavskem Slovenci ne marajo italijanščine, pričajo tudi dogodki krog božiča. Na sveti večer je v Dobravljah maseval neki kapucin od Sv. Križa. Ko je začel pridigovati v italijanskem jeziku, so verni Slovenci vstali ter zapustili cerkev. V Skriljah je prav tako neki kapucin pridigoval italijansko, na se je baje oglašal neki starec v cerkvi ter dejal: "Predragi, molimo slovensko!" Začel je moliti rožni venec naprej, drugi pa so glasno ponavljali za njim, pa ter pa je utihnil, ker se za preglasili.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

